

духовних цінностях, різних видах творчої діяльності. Натхненна освіта і виховання сприяють формуванню в учнівській молоді здатності „творити себе і способи свого життя” (І. Льїн).

Слід звернути увагу, що вічним факелом духовності є мистецтво, яке запалює серця і душі людей ідеєю до творіння і збереження вищих людських якостей і утвердження ідеалів прекрасного, які поєднують в собі духовність, моральність і естетичну наповненість. Саме у мистецтві представлені ідеальні образи людських відносин, вчинків, духовно-моральних переживань. Мистецтво здатне познайомити нинішнє покоління з почуттями і переживаннями багатьох попередніх поколінь, збагатити індивідуальний життєвий досвід життєвим досвідом людей, що жили в різні історичні епохи, в різних культурах і цивілізаціях. Художній образ, представлений у мистецтві, дозволяє молоді відчути, пережити красу кохання, красу людської любові. Тут моральність виступає в поетичних образах моралі, звертаючись передусім до думок і почуттів людини, зачіпаючи усю її особистість в цілості. Мова мистецтва не потребує перекладу. Це - мова глибоких почуттів.

Духовність є особистісною якістю і відбиває гармонію душі, її натхненної роботи в ім'я Світла і Добра, Світу і Радості, Мудрості і Благородства. Це внутрішня боротьба з самим собою, сила особистості, спрямована на удосконалення інтелектуальних, моральних, естетичних, фізичних, творчих якостей, спроба піднятися над буденністю життя.

Література

1. Духовно-культурні цінності виховання Людини: монографія / Г.П.Шевченко, Т.Л.Антоненко, О.С.Белих, Є.А.Зеленов, І.М.Карпенко, С.С.Рашидова, О.Є.Крсек, С.Ф.Рашидов, Н.В.Фунтікова, О.О.Шайкіна. – Луганськ: Вид-во «НОУЛІДЖ», 2013. – 332 с.

2. Лотман Ю. Чому учаться люди? / Ю.Лотман // Воспитание души. – СПб. –2000.

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСКУСІЙ З БІОЛОГІЇ

*С.С. Агапшук
Київ, Україна*

В умовах становлення і розвитку сучасного суспільства виникає необхідність підвищення якості шкільної освіти з метою виховання свідомих, активних громадян, які матимуть високий рівень конкурентоспроможності на світовому ринку праці.

Відповідно до положень Концепції Державної цільової соціальної програми підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти на період до 2015 року природничо-математична освіта є фундаментальним фактором становлення особистості, тому потребує змістового оновлення у відповідності до суспільних запитів [1].

Серед причин виникнення проблеми удосконалення якості природничої освіти поряд із матеріально-технічним забезпеченням постає кадрове питання. Більшість учителів у роботі з учнями все ще орієнтуються на запам'ятовування школярами великих обсягів теоретичного матеріалу, майже не приділяючи увагу формуванню пізнавальної активності та самостійності учнів, розвитку їх мисленевих процесів та компетенцій.

Дослідження місця та значення дискусій у навчальному процесі знаходять відображення у чисельних працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, Паніна Т.С., Вавілова Л.Н. в посібнику «Современные способы активизации обучения» розглядають дискусію як метод інтерактивного навчання [1]; Старовойтова О.О. визначає проблемно-діалогічну складову уроку як чинник формування ключової компетенції учнів – «уміння вчитися» [1]; Шевцова О.О. розглядає дискусію як форму комунікативно-діалогічної діяльності, що формує моральну зрілість особистості [1].

Впровадження дискусій у навчальний процес з біології дозволяє не лише урізноманітнити форми учбової діяльності, а й змінити систему взаємовідносин «учитель – учень». Звична роль учителя, який пояснює, розповідає матеріал та опитує учнів, замінюється на позицію консультанта, який надає допомогу, проте не обмежує самостійність учня у виборі власної позиції. Проте, зміна ролі не означає полегшення та спрощення педагогічної діяльності, навпаки, її спектр значно розширюється, оскільки:

- підготовка до проведення дискусії є більш тривалою у часі, ніж підготовка уроку;
- дискусія зазвичай виходить за рамки означеної теми, що вимагає високого рівня загальної ерудованості вчителя;
- вибір оптимальної теми дискусії вимагає ґрунтовного дослідження особливостей учнів, які прийматимуть в ній участь;
- контроль самостійної діяльності учнів з підготовки до дискусії потребує залучення вчителя та учнів до позаурочної діяльності;
- для успішного проведення дискусії необхідний індивідуально-диференційований підхід до учнів у розподілі ролей та завдань;
- з метою забезпечення максимально вільного висловлювання учнями власної позиції щодо проблеми дискусії необхідно створити в класі емоційно сприятливу, довірчу атмосферу.

Алгоритм діяльності вчителя у підготовці до проведення дискусії може бути представленим у

три етапи: змістовий, практичний та аналітичний. На кожному з етапів необхідною є тісна співпраця з учнями, механізм якої представлений у таблиці.

Таблиця 1.

Етапи взаємодії	Діяльність вчителя	Діяльність учнів
<i>Змістовий етап</i>		
Визначення теми, мети та форми проведення дискусії	Виявлення пізнавальних інтересів учнів, проведення анкетування; формулювання теми, визначення оптимальної форми проведення. Розробка критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів.	Участь у доборі теми шляхом вибору найцікавішої із запропонованих.
Повідомлення теми, мети та завдань дискусії	Пояснення теми, мети та змісту роботи, надання розгорнутого інструктажу щодо підготовки учнів.	Сприйняття теми, розуміння змісту роботи, ознайомлення із вимогами щодо підготовки.
Мотивація	Розкриття теоретичного та практичного значення конкретної теми дискусії, формування в учнів пізнавальної потреби та бажання участі у дискусії; мотивація учнів на досягнення успіху.	Формування особистісної пізнавальної потреби участі у дискусії.
Керування підготовкою	Надання консультацій та перевірка готовності до дискусії.	Підготовка до дискусії, аналіз літератури, формування знань з теми та емоційно-ціннісної позиції. Самоаналіз рівня власної підготовки; консультування з вчителем.
<i>Технічний етап</i>		
Підготовка класу та необхідного оснащення до проведення дискусії	Розподіл обов'язків серед учнів, призначення чергових учнів та відповідальних за підготовку.	Виконання учнями своїх функцій у технічній підготовці класу.
<i>Практичний етап</i>		
Проведення дискусії	Виконання ролі ведучого дискусії; внесення поживлення в дискусію за допомогою запитань; контроль за дотриманням правил проведення дискусії.	Активна участь учнів у проведенні дискусії; виконання своїх функцій на уроці; дотримання правил проведення дискусії.
Підведення підсумків дискусії	Формулювання загальних висновків щодо успішності проведеної дискусії; виявлення недоліків у підготовці та поведінці учнів.	Висловлення думок щодо успішності проведеної дискусії; визначення рівня власної комфортності під час дискусії.
Оцінка діяльності учнів	Виставлення та аргументація оцінок за результатами дискусії за попередньо розробленою шкалою.	Самооцінка своєї діяльності та оцінка діяльності інших учнів під час дискусії.
<i>Аналітичний етап</i>		
Аналіз ефективності дискусії	Аналіз роботи учнів та власної діяльності; проведення бесіди чи анкетування учнів щодо їх вражень та ступені справдження очікувань.	Участь в обговоренні чи анкетуванні з метою покращення подальшої взаємодії під час проведення дискусій.
Визначення подальших перспектив	На основі проведеного аналізу визначення шляхів удосконалення дискусійної діяльності в майбутньому.	Формулювання пропозицій щодо покращення процесу проведення дискусій.

Навчальні дискусії з біології вносять істотне поживлення у звичний для учнів режим учбової діяльності, та можуть бути використані для учнів різного віку:

- як елементи дискусійної діяльності під час актуалізації опорних знань учнів, мотивації навчальної діяльності чи узагальнення і систематизації вивченого для учнів 7-8 класів;
- як урок-дискусія із визначенням ролей, рівня та ступеня відповідальності учнів 9-11 класів;
- як форма позакласної діяльності для учнів основної та старшої школи (позакласні заходи, дискусійні клуби тощо).

Таким чином, організація та проведення дискусій вимагає від вчителя біології тривалої та копійкої роботи, проте якість отриманих в результаті дискусії знань, умінь та навичок учнів,

сформованість їх мисленнєвих операцій, комунікативних та загальнонавчальних компетенцій значно перевищує аналогічні показники при реалізації традиційної форми навчання.

Література

1. http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/8833/ – Розпорядження КМУ № 1720-р від 27.08.10 року «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти на період до 2015 року»
2. Панина Т.С., Вавилова Л.Н. Современные способы активизации обучения / Т.С. Панина, Л.В. Вавилова; под. ред. Т.С. Паниной. – М.: Издательский дом «Академия», 2008. – 176 с.
3. Образование сегодня: теория, методология, практика: материалы II Международной заочной научно-практической конференции. 03 октября 2013 г. / гл. ред. Романова И.В. – Чебоксары: ЦДИП «INet», 2013. – 186 с.

ВИРІШЕННЯ ДЕЯКИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ АВТОТРАНСПОРТУ ЗАСОБАМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОСВІТНИЦТВА

*А.А. Арканова
Полтава, Україна*

На сьогоднішній день розвиток суспільства характеризується змінами у всіх його сферах. Особливо гостро постає проблема екологічної освіти та виховання підростаючого покоління, що є одним із пріоритетних офіційно визнаних напрямів вдосконалення освітніх систем.

Поняття «екологічна культура» передбачає не тільки наявність у кожної людини певних знань і переконань, необхідних для забезпечення збереження навколишнього природного середовища, а й визначається реальним внеском людини у подолання негативних впливів на природу, припиненням дій, що завдають їй шкоди.

Найбільш вдалим для вирішення завдань формування екологічної культури, на наш погляд, є старший підлітковий віковий період, який, незважаючи на всю свою складність, дозволяє закладати основи свідомої поведінки з вивчення та охорони природи.

Однією з основних проблем навколишнього природного середовища є забруднення атмосферного повітря від автомобільного транспорту.

На сьогоднішній день для урегулювання проблеми забруднення повітря автотранспортом необхідно донести інформацію про згубний вплив на навколишнє середовище та розробити заходи, що дозволять покращити екологічний стан довкілля та підвищити рівні екологічної культури нації.

Нині антропогенний вплив на навколишнє природне середовище є настільки згубним – люди створюють стільки проблем, що не в змозі потім їх вирішити. Зокрема транспортна система є одним із потужних чинників антропогенного впливу на навколишнє середовище. Екологічні проблеми, що виникли у зв'язку з функціонуванням транспортної системи в Україні, є наслідком діяльності не лише окремих видів транспорту, а й інших галузей народного господарства. Це, передусім, структура транспортних засобів, інтенсивність експлуатації шляхів, якість пального. Транспортні засоби є активними забруднювачами природних і культурних ландшафтів, бо на них припадає більшість шкідливих викидів на планеті.

Транспорт зумовлює ряд проблем, зокрема забруднення атмосферного повітря. Враховуючи, всі проблеми від транспорту для забезпечення оптимального екологічного стану довкілля слід проводити моніторингові дослідження зі стану забруднення атмосферного повітря; фінансувати заходи, пов'язані зі скороченням викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря; забезпечити безперервний рух транспортних засобів за рахунок будівництва транспортних розв'язок на різних рівнях, тунелів та пішохідних переходів. Проте найперше та найголовніше – це проводити широку еколого-просвітницьку роботу з різними категоріями населення, зокрема водіями та пішоходами. По-перше, під час навчання у автошколах проводити роботу серед водіїв щодо використання автомобілів із цільовим призначення, про вибір екологічно якісного пального, тобто сьогодні у зв'язку з політичною та економічною ситуацією в країні люди припинили думати про забезпечення екологічно чистого середовища існування, в першу чергу, для самих себе, тому постійна економія, зокрема, на якісному пальному призводить до погіршення екологічного стану довкілля. Та найголовнішим є проведення роботи про культуру на дорогах щодо створення безпеки руху, що зменшить напругу на автошляхах і покращить екологічний стан довкілля. У пішоходів слід формувати екологічну свідомість як учасників дорожнього руху, що сприятиме упередженню виникнення проблем на дорогах. Дану роботу можна починати з дитячого віку, коли доноситься загальна інформація про безпеку дорожнього руху. Насамперед, слід усвідомити те, що від поведінки залежить ситуація на дорогах, тобто якщо переходити дорогу у невизначених місцях та на червоне світло – це призведе, до незапланованих зупинок автомобільного транспорту та підвищення рівня концентрації забруднюючих речовин в атмосферному повітрі, оскільки найбільша кількість токсичних речовин від транспорту виділяється за перемінних режимів двигуна, насамперед під час пуску та зупинок.